

Profesionalni sportaši i posebnosti njihova radnopravnog odnosa - u prilog raspravi o Zakonu o sportu

Smokvina, Vanja

Source / Izvornik: **Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2023, 73, 291 - 313**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.3935/zpfz.73.23.5>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:876689>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-09**

PRAVI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

PROFESIONALNI SPORTAŠI I POSEBNOST NJIHOVA RADNOPRAVNA ODNOSA – U PRILOG RASPRAVI O ZAKONU O SPORTU

Izv. prof. dr. sc. Vanja Smokvina*

UDK: 349.22:796(497.5:4EU)

34:796.071.2(497.5)

DOI: 10.3935/zpfz.73.23.5

Pregledni znanstveni rad

Primljeno: ožujak 2023.

Hrvatska je poznata po sjajnim uspjesima svojih sportašica i sportaša. No, takav uspjeh i sjajne rezultate ne prati odgovarajući pravni okvir. Ponajprije se tu misli na uređenje ugovornog odnosa profesionalnih sportašica i sportaša s klubovima. Unatoč činjenici da je u svim uređenim pravnim sustavima odavno prihvaćeno da profesionalni sportaši uživaju radnopravnu i socijalnopravnu zaštitu, Hrvatska ni novim Zakonom o sportu nije napravila taj toliko nužan iskorak. Štoviše, države EU-a praćene i podržane od strane Međunarodne organizacije rada te sportskih udruženja najviše razine poduzimaju korake kako radnopravnu i socijalnopravnu zaštitu proširiti i na sportaše iz pojedinačnih sportova, ne samo ekipnih. U radu se daje i komparativna analiza uređenja pojedinih država EU-a te analiza relevantnih odredbi Zakona o sportu.

Ključne riječi: profesionalni sportaši, radni odnos, sport, Hrvatska, EU, Zakon o sportu

1. UVOD**

Rasprava o pitanju nužnosti bolje pravne regulacije radnopravne i socijalnopravne zaštite profesionalnih sportašica i sportaša u Hrvatskoj u akademskoj je zajednici prisutna već više od deset godina. U prethodnim je radovima

* Dr. sc. Vanja Smokvina, izvanredni profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Hahlić 6, 51000 Rijeka; vanja.smokvina@pravri.uniri.hr;
ORCID ID: orcid.org/0000-0002-1527-7921

dan jasan prikaz ispunjavanja elemenata radnog odnosa u posebnoj djelatnosti kakav je profesionalni sport te nužnost kvalitetnijeg uređenja, ponajprije za zaštitu sportašica i sportaša.¹ U ovome se radu stoga neće naglašavati pitanje trebaju li profesionalni sportaši u ekipnim sportovima imati ugovor o radu sa svojim klubom. Odgovor je, naravno, ne samo da trebaju² već je i odgovornost države prema sportašima da osigura radnopravni odnos. U državama Europske unije (dalje: EU-a) i uz potporu Međunarodnog olimpijskog odbora, Europskih olimpijskih odbora te Međunarodne organizacije rada (dalje: MOR)³ konsenzus postoji i oko pitanja da sportašice odnosno sportaši i u individualnim sportovima olimpijske obitelji, ne samo ekipnima, trebaju imati višu razinu radnopravne⁴, a posljedično i socijalnopravne zaštite.⁵

Ono na što valja skrenuti pozornost jest da konstantnim ignoriranjem potrebe jasne primjene radnog zakonodavstva na profesionalne sportaše, uz primjenu potrebnih iznimaka zbog posebnosti sportske industrije (npr. iznimka od ograničenja trajanja radnog odnosa na određeno vrijeme, drugačije uređe-

**

Co-funded by
the European Union

Istraživanje za ovaj rad sufinancirano je Erasmus + projektima: EU Sports Law, Policy & Diplomacy Jean Monnet Chair, br. 101085643; “SOPROS – Assessing, Evaluating and Implementing Athletes’ Social Protection in Olympic Sports”, ERASMUS-SPORT-2022-SCP.

- ¹ Smokvina, V., *Is there a need for a change in the legal (labour) status of professional sport-people in Croatia?*, u: Siekmann, R. C. R.; Parrish, R.; Smokvina, V.; Bodiroga-Vukobrat, N.; Sander G. G. (ur.), *Social Dialogue in Professional Sports – On some Topics about European Sports Law – Emphasis on “old and new EU Member States”*, Shaker Verlag, Aachen, 2013., str. 209 – 230; Bilić, A.; Smokvina, V., *Ugovori između profesionalnih nogometaša i klubova – ugovori radnog ili građanskog prava?*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 49, br. 4, 2012., str. 831 – 862; Smokvina, V., *Employment Relationships at National Level: Croatia*, u: Colucci, M.; Hendrickx, F. (ur.), *Regulating Employment Relationships in Professional Football – A Comparative Analysis*, Sports Law and Policy Centre, Salerno, 2014., str. 73 – 100.
- ² Calciano, M. C., *Diritto dello Sport*, Giuffrè Editore, Milano, 2010., str. 105.
- ³ Vidjeti Erasmus + projekt o radnim odnosima sportaša u olimpijskim sportovima u EU-u, Norveškoj i UK-u, “EMPLOYES-Understanding, Evaluating, and Improving Good Governance in the Employment Relations of Athletes in Olympic Sports in Europe” 2021. – 2022., <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/622796-EPP-1-2020-1-DE-SPO-SCP> (10. 2. 2023.).
- ⁴ Mittag, J.; Selmann, M.; Fiege, L.; O’Leary, L.; Zembura, P.; Haas, L.; Santos, T.; Smokvina, V.; Tomczyk, P.; Lämmer, M.; Schadwinkel, S., *Good Governance in the Employment Relations of Athletes in Olympic Sports in Europe: Understanding – Evaluating – Improving*, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, Rijeka, 2022.
- ⁵ Vidjeti Erasmus + projekt “SOPROS - Assessing, Evaluating and Implementing Athletes’ Social Protection in Olympic Sports” 2023. – 2025., <https://www.dshs-koeln.de/en/institute-of-european-sport-development-and-leisure-studies/research-projects/ongoing-projects/sopros/> (10. 2. 2023.).

nje radnog vremena i odmora, zakonske zabrane takmičenja radnika s poslodavcem, dopunskog rada i dr.), krše se njihova temeljna ljudska prava. Ako priznajemo posebnost radnog odnosa, primjerice pomoraca, ribara, radnika u cestovnom ili zračnom prometu i slično, jednako takvu posebnost valjalo bi priznati i sportašima.

Imaju li sportaši pravo na dostojanstveni rad priznat od strane MOR-a⁶ ili EU-a⁷? Svakako da imaju. Imaju li pravo na primjenu načela jednake plaće za jednaki rad? Svakako. Iako se na prvi dojam čini da to načelo ima određenu posebnost i prihvaćenost u primjeni u profesionalnom sportu jer svaki igrač ima posebno ugovorenu naknadu uz primjenu određenih bonusa kao stimulativnog dijela “plaće”, kada uzmemo u obzir da unutar iste ekipe od 25 sportaša imamo svega nekolicinu (vidjeti *infra* brojke o ugovorima o radu u hrvatskom sportu) koji imaju ugovor o radu, dok drugi imaju ugovor o profesionalnom igranju ili stipendijski ugovor, koji nisu ugovori o radu iako imaju sve elemente istoga, dolazi ne samo do situacije da sportaši koji zajedno treniraju i igraju nemaju isti porezni tretman ni istu radnopravnu i socijalnopravnu zaštitu, već su u potpuno različitim statusima. Imaju li profesionalni sportaši pravo na zaštitu kolektivnim ugovorom? Trebali bi imati, no zbog malog broja ugovora o radu u nogometu, a uvažavajući činjenicu da u svim drugim sportovima nema ni jednog ugovora o radu, teško se nadati kolektivnim ugovorima u hrvatskom sportu.⁸ Ipak, zbog činjenice da su ugovori o radu u našem sportu prava rijetkost, moguće rješenje postojanja kolektivnih ugovora moglo bi biti zakonsko pravo na način da i samozaposlene osobe mogu kolektivno pregovarati putem svojih predstavnika kao primjerice u Poljskoj. U Austriji, Francuskoj, Njemač-

⁶ ILO, *Decent Work Indicators, What Makes Work Decent and How to Measure It*, [⁷ European Commission, *Employment and Decent Work: What is Decent Work?*, \[⁸ Važan je problem također pitanje reprezentativnosti te nedostatak predstavnika, kako sportaša tako i klubova. Naime, jedino u nogometu nalazimo predstavnike sportaša – Hrvatsku udruhu “Nogometni sindikat”, no nema predstavnika poslodavaca jer više ne postoji “Udruga prvoligaša” koja je okupljala klubove najvišega ranga muškog seniorskog natjecanja u nogometu. HUNS je, važno je napomenuti, i član Međunarodnog sindikata profesionalnih nogometaša FIFPro-a, <https://fifpro.org/en/> \\(5. 1. 2023.\\). Osim HUNS-a, na prostoru Hrvatske osnovana je i Hrvatska udruga profesionalnih sportaša, no bez značajnije uloge, <http://hups-ceaa.hr/> \\(5. 1. 2023.\\).\]\(https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/sustainable-growth-and-jobs/employment-and-decent-work_en#:~:text=The%20International%20Labour%20Organization%20\(ILO,employment%20and%20safe%20working%20conditions \(4. 2. 2023.\).</p></div><div data-bbox=\)](https://www.ilo.org/integration/themes/mdw/WCMS_189392/lang--en/index.htm%20(02, (10. 2. 2023.).</p></div><div data-bbox=)

koj, Grčkoj, Irskoj, Nizozemskoj, Portugalu, Španjolskoj i Švedskoj samozaposlene osobe imaju pravo na kolektivno pregovaranje, no ne u potpunosti već iznimno, dok Hrvatska spada u krug devet država EU-a (uz Belgiju, Cipar, Italiju, Litvu, Luksemburg, Maltu i Sloveniju) u kojima nije regulirana mogućnosti kolektivnog pregovaranja za samozaposlene osobe. Apsolutno je takva mogućnost zabranjena u Bugarskoj, Češkoj, Danskoj, Estoniji, Finskoj, Mađarskoj, Latviji, Rumunjskoj i Slovačkoj.⁹ Ipak, valja podsjetiti da je Hrvatska ratificirala konvencije MOR-a br. 87 (o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje) i 98 (o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje), a da te konvencije otvaraju mogućnost da se pravo na udruživanje, organiziranje i kolektivno pregovaranje može i mora omogućiti svakoj osobi bez obzira na vrstu ugovora ili zaposlenja.

Zaključno, valja istaknuti da je MOR prepoznao nužnost zaštite dostojanstvenog rada u sportu, a samim time i prava sportašica i sportaša.¹⁰ Također, prepoznao je i važnost dijaloga sa socijalnim partnerima u profesionalnom nogometu¹¹, pogotovo nakon što je u rujnu 2022. godine u sjedištu MOR-a potpisan Global Labour Agreement (GLA) između World Leagues Forum (kao udruženja više razine predstavnika klubova – poslodavaca) i FIFPro-a (predstavnika igrača na svjetskoj razini), usmjeren na podizanje suradnje socijalnih partnera i zajedničkog rješavanja problema s kojima se susreću igrači, ali i klubovi u svezi s radnim odnosima.¹² Valja se nadati da će sve to jednoga dana rezultirati i posebnom konvencijom MOR-a po uzoru na pomorce koji uživaju posebnu radnopravnu zaštitu zbog svojeg specifičnog statusa zahvaljujući Konvenciji o radu pomoraca MOR-a iz 2006.¹³ Sportaši i njihov status svakako zavređuju takvo priznanje.

⁹ Eurofound, *Regulating minimum wages and other forms of pay for the self-employed*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022., str. 27, https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef22064en.pdf (10. 12. 2022.).

¹⁰ ILO, *Decent work in the world of sport*, Geneva, 2019., https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/meetingdocument/wcms_728119.pdf (10. 12. 2022.).

¹¹ ILO welcomes discussions on decent work in the professional football sector, https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/news/WCMS_865472/lang--en/index.htm (12. 12. 2022.).

¹² FIFPRO, *World Leagues Forum and FIFPRO establish global employment relations structure in professional football*, <https://fifpro.org/en/who-we-are/what-we-do/foundations-of-work/fifpro-and-world-leagues-forum-establish-global-employment-relations-structure-in-professional-football/> (11. 12. 2022.).

¹³ ILO, *Maritime Labour Convention 2006*, <https://www.ilo.org/global/standards/maritime-labour-convention/lang--en/index.htm> (2. 12. 2022.).

Ovim se radom želi dati odgovor na glavnu tezu rada, a to je da novi Zakon o sportu nije zadovoljavajuće uredio pravni odnos profesionalnog sportaša s klubom. Radom se žele ponuditi i neka nova nomotehnička rješenja koja trenutačno nisu prisutna u Zakonu. Navedeno je osobito vidljivo prilikom analize pravnih sustava drugih država članica EU-a komparativnopravnom metodom. U radu se također daje pregled i najnovijih postignuća po pitanju radnopravnih odnosa u sportu na međunarodnoj razini, individualnog, ali i kolektivnog radnog prava te se na koncu detaljno analiziraju odgovarajuće odredbe Zakona o sportu koje uređuju predmetnu tematiku.

2. KOMPARATIVNOPРАВNA ANALIZA UGOVORNIH ODNOSA PROFESIONALNIH SPORTAŠA U EU-u

Doktrinarna rasprava oko pitanja jesu li profesionalni sportaši u ekipnim sportovima radnici i trebaju li uživati radnopravnu zaštitu temeljenu na ugovoru o radu u većini država EU-a više nije tema. U međunarodnom nogometu navedeno je potvrđeno i mnogobrojnom sudskom praksom FIFA-inih tijela (danas FIFA Nogometni sud), kao i najvišeg tijela za rješavanje sporova iz sporta u svijetu, Arbitražnog suda za sport (CAS) iz Lausanne, Švicarska.¹⁴ Ugovor o radu profesionalnog sportaša sadržava odredbe karakteristične za radni odnos općenito, no sadržava i odredbe karakteristične za pružanje usluga u sportskoj industriji (treniranje, sudjelovanje u natjecanju, zajednički boravak s cijelom ekipom u tzv. karanteni odnosno hotelu prije važne utakmice, sudjelovanje na konferencijama za medije kluba –poslodavca, sudjelovanje u marketinškim aktivnostima kluba – poslodavca i dr.), kao i zahtjeve koje klub – poslodavac ima prema sportašima. Taj radni odnos donekle ima sličnosti s radnim odnosima primjerice glumaca u kazališnim kućama jer “uspjeh sportaša ovisi o zadovoljstvu publike, kao i činjenici da su sportaši konstantno izloženi javnosti”. S druge strane, priroda ugovora o radu glumca, a jednako je i sa sportašima, nameće obvezu poslodavcu da glumcu-radniku pruži razumnu priliku za rad.¹⁵

Nesporno je da u ekipnim sportovima sportaši imaju jasno uređenu i postavljenu hijerarhijsku osnovu “nadzora” i “upravljanja” definiranom strukturom klupske organizacije: uprava – direktor – sportski direktor – trener – igrač,

¹⁴ De Weger, F., *The Jurisprudence of the FIFA Dispute Resolution Chamber*, Springer, Asser Press, The Hague, 2016., str. 132 – 161.

¹⁵ Odluka Vrhovnog suda UK-a u predmetu Herbert Clayton and Jack Waller Ltd v Oliver [1930] AC 209 (HL) u O’Leary, L., *Employment and Labour Relations Law in the Premier League, NBA and International Rugby Union*, Springer, Asser Press, The Hague, 2017., str. 6.

koja više ili manje u jednom uređenom sportskom klubu ima takav odnos subordinacije. Osim toga, valja uzeti u obzir da u sportu postoji još jedna posebnost, a to je igrač koji obnaša dužnost kapetana ili kapetanice ekipe. Uloga te osobe nije samo voditi ekipu na sportskom igralištu odnosno borilištu već i predstavljati ekipu prema protivničkoj momčadi, sucu kao i u određenim slučajevima prema klupskoj organizaciji, direktorima i/ili trenerima kada postoji potreba za razjašnjenjem nastalog spora, sprječavanja sukoba oko disciplinskog kažnjavanja igrača i sl. U kontekstu radnog prava, kapetan/kapetanica ekipe imao bi položaj svojevrsnog radničkog predstavnika jer najčešće tu osobu biraju igrači među sobom.

Uloga je radnog zakonodavstva na nacionalnoj razini pomoći u ostvarivanju ravnoteže pregovaračkih pozicija i moći ugovornih strana, kao i pomoći u ostvarivanju kompromisa u raspodjeli prihoda koje klub – poslodavac ostvari.¹⁶ Kako bi se izbjegli argumenti da ne treba pravno uređenje u Republici Hrvatskoj uspoređivati s državama kontinentalnog pravnog uređenja poput Italije¹⁷, Španjolske¹⁸, Njemačke¹⁹, Francuske²⁰ ili UK-a²¹ odnosno Engleske, Škotske ili Walesa u kojima nema spora o primjeni radnog zakonodavstva u profesionalnom sportu, uzet ćemo primjer država poput Austrije, Slovenije, Grčke ili Danske. Također, zbog važnosti uređenja radnopravnih odnosa u sportu, valja kratko spomenuti i SAD.

Tako primjerice u *Austriji*, nema više dvojbi da su profesionalni nogometaši ili hokejaši koji nastupaju za klubove najvišega ranga radnici.²² Kada je riječ o sportašima u individualnim sportovima, tu zbog specifičnosti takva odnosa u pravilu ne nalazimo radnopravni odnos sa sportskim klubom. No, primjerice u odluci Vrhovnog suda Austrije²³ sud je boksaču priznao status radnika, ali prema njegovu agentu s kojim je bio ugovorno vezan. U drugom predmetu,

¹⁶ O’Leary, *op. cit.*, u bilj. 15, str. 313.

¹⁷ Colucci, M.; Candela, G.; Civale, S.; Coni, A.; Rapacciuolo, D., *Sports Law in Italy*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022., str. 54 – 60.

¹⁸ De Dios Crespo Perez, J., *Sports Law in Spain*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022., str. 77 – 97.

¹⁹ Vieweg, K.; Krause, A., *Sports Law in Germany*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2013., str. 99 – 139.

²⁰ Marmayou, J.-M., *Sports Law in France*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2019., str. 110 – 129.

²¹ Gardiner, S., *Sports Law in UK*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2014., str. 67 – 98.

²² Reissner, G.; Windisch, N., *Sports Law in Austria*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022., str. 110.

²³ OGH 29.5.1979 DRdA 1981, 232 (Schrammel) = SZ 52/87, prema Reissner, Windisch, *op. cit.* u bilj. 22, str. 111.

nogometašu koji nastupa u Koruškoj regionalnoj ligi i koji ima ugovorom zajamčeno pravo na bonus od ATS 800,00 za svaki osvojeni bod u prvenstvu uz pokriće troškova bavljenja sportom (koji nisu pretjerano visoki) Vrhovni sud nije priznao status radnika.²⁴

Za Sloveniju je zanimljivo da je Zakonom o športu²⁵ u čl. 59. definirano da se na radne odnose sportaša primjenjuje opći propis koji uređuje radne odnose, odnosno Zakon o radnim odnosima (*Zakon o delovnih razmerjih*).²⁶ U drugome stavku istog članka navedene su iznimke od primjene općeg propisa koje su svojstvene sustavu sporta, poput uvjeta i ograničenja trajanja radnog odnosa na određeno vrijeme, radnog vremena, odmora i dopusta, plaće, disciplinske odgovornosti, prestanka ugovora o radu i obveze objave javnoga natječaja. Zanimljivo je da u Sloveniji sportaš i klub mogu zaključiti nekoliko uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme, i to maksimalno do deset godina. Prekid kraći od tri mjeseca neće utjecati na računanje kontinuiteta radnog odnosa. Zakon o športu nije isključio od primjene u sportu čl. 13. Zakona o radnim odnosima koji kaže da se rad ne može obavljati na temelju ugovora građanskog prava, osim ako zakon takvo što ne predviđa. Navedeno zapravo znači da kada pravni odnos sportaša i kluba ima elemente radnog odnosa, mora biti temeljen na ugovoru o radu. Ipak, i u Sloveniji, unatoč kvalitetnom pravnom okviru, klubovi, pa i sami sportaši pokušavaju izbjeći sklapanje ugovora o radu, ponajprije zbog želje i/ili potrebe za plaćanjem nižih poreza i drugih davanja. Država ne pokazuje previše interesa za sprječavanje i kažnjavanje takvih rješenja.²⁷

U Grčkoj sportaši imaju ugovor o radu, a mogu imati status "plaćenih igrača" koji imaju ugovor s klubom koji je pravnog oblika udruge ili "profesionalnih sportaša" koji imaju ugovor s klubom koji je pravnog oblika trgovačkog društva. Nakon odluke *Bosman*, u Grčkoj su građanski sudovi i sportašima amaterima u nekoliko odluka priznali postojanje ugovora o radu kao temelja njihova pravnog odnosa s klubom koji je udruga, ako je riječ o sportašima amaterima visoke razine koji se ne natječu u profesionalnim natjecanjima, ali na treninzima provedu mnogo vremena i imaju relativno visoka primanja od strane kluba ili sponzora. Naime, u Grčkoj samo su muška natjecanja najvišega ranga u

²⁴ Reissner, Windisch, *op. cit.* u bilj. 22, str. 111.

²⁵ Zakon o športu, Uradni list Republike Slovenija br. 29/2017, 21/2018 – ZNOrg, 82/2020 in 3/2022 – ZDeb.

²⁶ Zakon o delovnih razmerjih, Uradni list Republike Slovenije, br. 21/2013, 78/2013 – popr., 47/2015 – ZZSDT, 33/2016 – PZ-F, 52/2016, 15/2017 – odl. US, 22/2019 – ZPosS, 81/2019, 203/2020 – ZIUPOPDVE, 119/2021 – ZČmIS-A, 202/2021 – odl. US, 15/2022 in 54/22 – ZUPŠ-1.

²⁷ Podlipnik, J., *Sports Law in Slovenia*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022., str. 70 – 71.

nogometu, košarci i odbojci profesionalna.²⁸

U *Danskoj* profesionalni sportaši također uživaju radnopravnu zaštitu, no zanimljivo je da je osobito značajno kolektivno pregovaranje u nogometu između udruženja igrača (Spillerforeningen – SPF) i Udruženja liga kao udruge poslodavaca (Divisionsforeningen – DF), a rezultat su “Kolektivni ugovor” i tzv. “Glavni ugovor”. Kolektivni ugovor sadržava temeljna načela odnosa između DF-a i SPF-a, dok se “Glavni ugovor” temelji na “Kolektivnom ugovoru” i sadržava minimalne standarde za uvjete rada i plaće igrača. Iz svega proizlazi standardni ugovor koji uključuje sve kolektivno ispregovarane odredbe.²⁹

U *SAD-u* nema dvojbe da u profesionalnom sportu, svakako uzevši u obzir razliku sjevernoameričkog modela sustava sporta u usporedbi s europskim modelom sporta, kada god postoji ligaško natjecanje koje predstavlja kretanje kapitala među državama, što je zapravo svako profesionalno sportsko natjecanje u *SAD-u*, ugovori sportaša i klubova potpadaju pod pravila radnog prava, konkretno National Labor Relations Act (NLRA).³⁰ Osim toga, kolektivno pregovaranje i postojanje kolektivnih ugovora zaštitni su znak sjevernoameričkog modela sporta, a valja istaknuti da se još 1968. godine Major League Baseball Players Association (udruženje profesionalnih igrača bejzbola) izborilo za prvi kolektivni ugovor kojim se igračima jamčilo pravo na mirovinu i na osnovnu plaću.³¹

3. RADNI ODNOS U PROFESIONALNOM SPORTU U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kako je prethodno navedeno, u uređenim pravnim sustavima apsolutno nema dvojbe da pravni odnos profesionalnog sportaša i njegova/njezina kluba u ekipnom sportu treba biti radnopravni odnos s odgovarajućom radnom, ali i socijalnopravnom zaštitom koja se pruža sportašu ili sportašici.

U Hrvatskoj, na žalost, osim u profesionalnom nogometu, i to isključivo u muškoj seniorskoj konkurenciji, ne nalazimo ugovore o radu. Nalazimo svega jedno natjecanje koje je odlukom nacionalnog sportskog saveza (i to Hrvatskog

²⁸ Mavromatis, A., *Sports Law in Greece*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2018., str. 87 – 89.

²⁹ Evald, J.; Halgreen, L., *Sports Law in Denmark*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022., str. 33 – 35.

³⁰ Mitten, M. J.; Davis, T.; Osborne B.; Duru, N. J., *Sports Law*, Wolters Kluwer, New York, 2021., str. 393.

³¹ ILO, *op. cit.* u bilj. 10, str. 3.

nogometnog saveza, dalje: HNS) definirano kao profesionalno³², pa tako priznato i od strane krovnog europskog nogometnog udruženja UEFA-e, a to je najviši rang seniorskog natjecanja za muškarce u nogometu (službeni naziv SuperSport Hrvatska nogometna liga) u kojoj nastupa deset prvligaških klubova u seniorskom muškom nogometu. To je ukupno više od polovine svih sportskih klubova u Hrvatskoj koji imaju profesionalni status prema Zakonu o sportu koji je bio na snazi prije 2023. godine. Naime, po “starom” Zakonu o sportu imali smo definiciju što je to profesionalni klub³³, te je Ministarstvo turizma i sporta RH bilo nadležno voditi Registar profesionalnih sportskih klubova u Hrvatskoj. U Registru profesionalnih sportskih klubova³⁴, do stupanja na snagu važećeg Zakona o sportu s prvim danom 2023. godine, bilo je upisano ukupno 18 sportskih klubova (15 nogometnih klubova³⁵, dva rukometna kluba³⁶ i jedan košarkaški klub³⁷). Novi Zakon o sportu ne prepoznaje definiciju profesionalnog kluba kao ni potrebu vođenja upisnika, odnosno Registra, za takve klubove, što je prema mišljenju autora veliki korak unazad.

³² Vidi čl. 8., st. 3. Zakona o sportu, Narodne novine, br. 71/2006, 150/2008, 124/2010, 124/2011, 86/2012, 94/2013, 85/2015, 19/2016, 98/2019, 47/2020, 77/2020, 133/2020, dalje: Zakon o sportu (2006):

(3) Status profesionalnog sportaša kao i njegova prava i obveze uređuju se aktima nacionalnoga sportskog saveza.

³³ Čl. 24. Zakona o sportu (2006):

(1) Profesionalni status, u smislu ovoga Zakona, ima onaj sportski klub koji je osnovan radi obavljanja sportske djelatnosti sudjelovanja u sportskom natjecanju, ako uvjete iz članka 8. stavka 1. ovoga Zakona [da profesionalno sudjeluju u sportskom natjecanju, op.a.] zadovoljava više od 50% registriranih sportaša u seniorskoj konkurenciji, u odnosu na broj prijavljenih sportaša za natjecateljsku godinu na listi koju vodi odgovarajući nacionalni sportski savez ili ako ispunjava uvjete za stjecanje profesionalnog statusa sukladno pravilima odgovarajućega nacionalnoga sportskog saveza (u daljnjem tekstu: profesionalni sportski klub).

(2) Profesionalni sportski klub iz stavka 1. ovoga članka obvezno se upisuje u Registar profesionalnih sportskih klubova koji vodi tijelo državne uprave nadležno za sport.

³⁴ Ministarstvo turizma i sporta RH, Registar profesionalnih sportskih klubova, <https://mint.gov.hr/istaknute-teme-sport/profesionalni-sportski-klubovi/registar-profesionalnih-sportskih-klubova/21766> (10. 3. 2023.).

³⁵ NK Inter Zaprešić, HNK Rijeka s.d.d., NK Osijek s.d.d., HNK Cibalia Vinkovci s.d.d., NK Slaven, HNK Šibenik s.d.d., HNK Hajduk s.d.d., GNK Dinamo, NK Istra 1961 s.d.d., NK Lokomotiva, NK Hrvatski Dragovoljac, HNK Gorica, NK Rudeš, NK Varaždin, HNK Orijent.

³⁶ RK Podravka s.d.d. (jedini klub koji se natječe u ženskoj konkurenciji) i RK Zagreb.

³⁷ KK Split s.d.d (KK Cedevita iako formalno upisan u Registar, prestao je postojati kao pravna osoba zbog spajanja sa slovenskim košarkaškim klubom KK Olimpija iz Ljubljane).

Do stupanja na snagu novog Zakona o sportu, dosadašnji je Zakon u čl. 8., st. 1. utvrđivao da se “sudjelovanje u sportskim natjecanjima smatra [...] profesionalnim ako sportaš koji sudjeluje u sportskim natjecanjima ima sklopljen ugovor o profesionalnom igranju ili ugovor o radu sa sportskim klubom ili ako sportaš obavlja samostalnu sportsku djelatnost sudjelovanja u sportskim natjecanjima”, dok je st. 3. istog članka utvrđivao da “status profesionalnog sportaša kao i njegova prava i obveze uređuju se aktima nacionalnoga sportskog saveza.” Slijedom zakonske odredbe, HNS je svojim autonomnim aktima regulirao pitanje statusa svojih profesionalnih sportaša te uveo mogućnosti sklapanja ugovora o radu. Naime, čl. 37. Pravilnika o statusu i registracijama igrača u skladu s dosadašnjim čl. 8. Zakona o sportu predvidio je za igrače mogućnost sklapanja triju vrsta ugovora: ugovora o radu, ugovora o profesionalnom igranju te stipendijskog ugovora.³⁸ Od 2015. godine, zahvaljujući implementaciji minimalnih standarda za ugovore igrača prihvaćenih socijalnim dijalogom na EU/UEFA razini, ponovno imamo mogućnost ugovaranja radnopravnog statusa u hrvatskom nogometu nakon 2000. godine.^{39,40} Također, i HNS, kao i većina nogometnih saveza, predviđa osnovni sadržaj svake od tri vrste ugovora te su forma i sadržaj ugovora praktički unaprijed definirani⁴¹, osim odredbi o sadržaju kojih igrači i klub pregovaraju (visina primanja, trajanje ugovora, dodatne nagrade ovisne o uspjehu i sl.).

Dakle, možemo reći da se od sezone 2015/16. ponovno otvorila mogućnost sklapanja ugovora o radu u hrvatskom sportu, točnije nogometu. Prvih nekoliko sezona radilo se o pojedinačnim slučajevima sklapanja takvih ugovora, no posljednjih nekoliko godina broj je postupno počeo rasti. Prema podacima HNS-a za sezone 2019/20. – 2021/22.⁴² odnosno HUNS-a za sezonu 2022/23.⁴³, broj ugovora o radu relativno je mali, no možemo reći da tijekom posljednjih četiri godine postupno raste, uz iznimku sezone 2020/21.

³⁸ Pravilnik o statusu igrača i registracijama (Hrvatski nogometni savez), <https://hns-cff.hr/files/documents/25799/Pravilnik%20o%20statusu%20igra%C4%8Da%20i%20registracijama%202022.pdf> (10. 3. 2023.)

³⁹ Smokvina, V., *Implementacija Sporazuma o minimalnim zahtjevima za standardni ugovor igrača u profesionalnom nogometu s naglaskom na hrvatski sport*, *Pravo u gospodarstvu*, vol. 53, br. 6, 2014., str. 1225 – 1250.

⁴⁰ Smokvina, V., *New issues in Labour Relationships in Professional Football: Social Dialogue, Implementation of the First Autonomous Agreement in Croatia and Serbia and the new Sports Labour Law Cases*, *The international sports law journal*, vol. 15, br. 3-4, 2015., str. 1– 13.

⁴¹ James, M., *Sports Law*, Palgrave Law Master, London, 2017., str. 254.

⁴² HNS, Odjel za licenciranje klubova HNS-a, studeni 2021., Ivančica Sudac, str. 4 i 5, ustupljeno autoru na zamolbu.

⁴³ Podatak ustupljen autoru na dan 10. 3. 2023.

Tablica 1. Ugovori o radu u hrvatskom nogometu

Sezona	Broj ugovora o radu u najvišem rangu ⁴⁴	Broj ugovora o radu u 2. rangu natjecanja ⁴⁵	Ukupno
19/20*	16	17	33
20/21*	19	10	29
21/22*	33	14	47
22/23**	13	47	60

Izvor: *HNS; **HUNS

Ako znamo da u prvome rangu natjecanja imamo deset klubova, a u drugome rangu 12 klubova, svaki s najmanje 25 registriranih igrača za svaki klub, riječ je o malom udjelu ugovora o radu. Dakle, od ukupnog broja od najmanje 550 ugovora, od ove natjecateljske sezone imamo 60 ugovora o radu. Nameće se zaključak pojave diskriminacije među sportašima koji čine isti kolektiv – skupinu radnika kada pojedini od njih imaju radnopravni odnos dok su drugi u statusu samozaposlenih osoba. Iako se načelno nudi mogućnost zaključenja ugovora o radu, moramo biti svjesni da su klubovi – poslodavci najčešće u boljoj pregovaračkoj poziciji i nude igračima ono što im je financijski i administrativno povoljnije i jednostavnije. Također, valja istaknuti da rijetko ugovore o radu nalazimo u najuspješnijim i financijski najmoćnijim klubovima, GNK-u Dinamo Zagreb, HNK-u Hajduk Split s.d.d., HNK-u Rijeka s.d.d. i NK-u Osijek s.d.d.

Ovdje možemo sa sigurnošću reći da su to, na žalost, svi ugovori o radu sportaša koje imamo u hrvatskom sportu jer ostala dva profesionalna kluba u košarci i rukometu nemaju zaključenih ugovora o radu sa svojim sportašima. Navedeno nikako nije na tragu usklađivanja s uređenim (sportsko) pravnim okvirom drugih država članica EU-a, iako bi profesionalnim sportašima u ekipnim sportovima valjalo priznati poseban (specifičan) radnopravni status.⁴⁶ Ono što zasigurno ne priliči Hrvatskoj kao državi sa sjajnim sportskim uspjesima jest da je prema istraživanju FIFPro-a u 2016. godini Hrvatska s udjelom od 94 % profesionalnih i stipendijskih ugovora (koji nisu ugovori o radu) u profesionalnom nogometu i svega 6 % ugovora o radu bila neslavni rekorder, odnosno država s najvećim udjelom ugovora građanskog prava u svijetu. Udio ugovora građanskog prava u profesionalnom nogometu u svijetu iznosi u prosjeku samo 9 %, dok je u Hrvatskoj potpuno suprotno.⁴⁷

⁴⁴ Službeni naziv od sezone 2022/23. SuperSport Hrvatska nogometna liga.

⁴⁵ Službeni naziv od sezone 2022/23. SuperSport Prva nogometna liga.

⁴⁶ Bilić, A.; Smokvina, V., *Radnopravni status profesionalnih sportaša*, u: Kačer, H. et al. (ur.), *Sportsko pravo*, Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, Split, 2018., str. 475 – 518.

⁴⁷ FIFPro & University of Manchester, *FIFPro 2016 Global Employment Report: Wor-*

4. NOVI ZAKON O SPORTU, PRIGODA ZA BOLJI STATUS?

Nakon višegodišnjih pokušaja, konačno je početkom 2023. godine stupio na snagu novi Zakon o sportu.⁴⁸ Dotadašnji Zakon o sportu⁴⁹, donesen još davne 2006. godine, imao je podosta nedostataka i nedovoljno jasnih odredbi, kako je pokazala njegova višegodišnja primjena. Pitanje radnopravnog statusa sportaša, ali i trenera, bilo je samo jedno od njih.⁵⁰

Pitanje uređenja radnopravnog statusa profesionalnih sportaša i trenera najavio je Nacionalni program športa⁵¹, 2019. – 2026.⁵², nacionalni strateški dokument za hrvatski sport, prvi put donesen 2019. godine. U tom iznimno važnom strateškom, ali i političkom te pravnom dokumentu već je u uvodnome dijelu rečeno da se novim Zakonom o sportu “sukladno provedenoj procjeni učinaka namjerava ... definirati radnopravni status profesionalnih športaša i trenera”.⁵³ Naime, “nedefiniran radnopravni status profesionalnih športaša i trenera”⁵⁴ prepoznat je kao slabost hrvatskog sporta. Kroz “5.3. Opći cilj 3: Unaprijediti skrb o športašima” i “Poseban cilj 3.2. Osigurati stabilan sustav stipendiranja te skrbi o vrhunskim športašima” predviđeno je reguliranje radnopravnog statusa profesionalnih sportaša kao i uređenje nekih socijalnopravnih pitanja. Naime, u Posebnom cilju 3.2. istaknuto je “da bi se vrhunskim športašima osigurao stabilan sustav stipendiranja i skrbi tijekom karijere potrebno je kroz mjere urediti sustav stipendiranja, uvesti radnopravni status profesionalnih športaša, uvesti plaćanje obveznih doprinosa za vrhunske športaše I. kategorije, kao i sustav zdravstvene skrbi za športaše. Osim toga, predviđa se mogućnost uvođenja zatvorenog mirovinskog fonda hrvatskog športa (III. stup), kojim bi se športaše i trenere, klubove, ali i saveze poticalo na ulaganje u dobrovoljno mirovinsko osiguranje samih športaša i trenera i na taj način znatno unaprijedio status športaša i trenera po isteku karijera,

king Conditions in Professional Football, 2016., <https://fifpro.org/media/xdjhlwb0/working-conditions-in-professional-football.pdf> (8. 3. 2023.).

⁴⁸ Zakon o sportu, Narodne novine, br. 141/2022, dalje u tekstu: Zakon o sportu.

⁴⁹ Zakon o sportu (2006).

⁵⁰ Smokvina, V., *Sports Law in Croatia*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022.

⁵¹ U tekstu se rabe nazivi “sport” i “šport” onako kako službeno glase u odgovarajućim pravnim izvorima. Autor se u radu koristi nazivom “sport”, osim ako je riječ o nazivu propisa.

⁵² Nacionalni program športa 2019. – 2026., Narodne novine, br. 69/2019.

⁵³ Nacionalni program športa 2019. – 2026., 2.8. Zakonodavni okvir

⁵⁴ Nacionalni program športa 2019. – 2026., 3. Swot analiza – snage i slabosti te prilike i prijetnje u sustavu športa u Republici Hrvatskoj.

prilagodivši dobnu granicu za odlazak u mirovinu stvarnim potrebama športaša po isteku karijera.” Sve se to ogleda kroz provedbu posebne aktivnosti “3.2.6. Uvesti radnopravni status profesionalnih športaša”, putem dviju aktivnosti: “Uskladiti propise iz područja športa s propisima iz područja radnog i mirovinskog zakonodavstva” u 2020. godini te “Uvesti zatvoreni mirovinski fond za vrhunske športaše (III. stup MIO) u koji se potiče ulaganje športaša, klubova, nacionalnih športskih saveza, krovnih športskih udruženja” u 2021. godini. Osim sportaša, Nacionalni program športa dotaknuo se i trenera. Pod “5.5. Opći cilj 5: Unaprijediti skrb o stručnim kadrovima u športu” istaknuto je da je “potrebno urediti radnopravni status profesionalnih trenera, koji je Zakonom o sportu nedovoljno i nepotpuno definiran te kroz daljnju razradu planiranih aktivnosti voditi računa o uređenju statusa trenera i ostalih stručnih djelatnika u športu koji nisu zaposleni u sustavu športa”. Kroz “Poseban cilj 5.1. Prilagoditi zakonodavni okvir vezan uz stručne kadrove” istaknuto je: “Kako bi se jasnije odredio radnopravni status trenera, kroz zakonodavni okvir uskladit će se propisi iz područja športa s propisima iz područja radnog i mirovinskog zakonodavstva.”

Uvažavajući da je tijekom 2020. i 2021. godine trajala pandemija bolesti COVID-19 koja je zasigurno utjecala na zakonodavne postupke u donošenju Zakona o sportu, stupanjem na snagu novoga Zakona o sportu 1. siječnja 2023. godine bilo je za očekivati da će se ova važna pitanja kvalitetno regulirati. U nastavku ovog rada daje se pregled najvažnijih odredbi koje uređuju predmetno pravno pitanje.

Zakon o sportu sportaša definira kao osobu koja sudjeluje u sportskoj pripremi odnosno treningu i službenom sportskom natjecanju s ciljem ostvarivanja što boljeg postignuća odnosno postizanja natjecateljskih rezultata u svim dobnim kategorijama i razinama sportskog natjecanja, a sportaš može biti profesionalni sportaš ili sportaš amater.⁵⁵ Za pitanje radnopravnog statusa ključan je čl. 10. koji uređuje pitanje profesionalnog sportaša te kaže da je profesionalni sportaš onaj sportaš koji se bavi sportskim djelatnostima sudjelovanja u sportskom natjecanju i sportskoj pripremi kao osnovnim zanimanjem, a navedene djelatnosti može obavljati na temelju sklopljenog ugovora o radu odnosno na temelju sklopljenog ugovora o profesionalnom igranju ako ima registriranu samostalnu sportsku djelatnost.⁵⁶ Svakako je zanimljivo da Zakon u nastavku daje ovlast nacionalnom sportskom savezu da može općim aktom urediti da je profesionalni sportaš i onaj sportaš koji zaključuje stipendijski ugovor u

⁵⁵ Čl. 8. i 9. Zakona o sportu.

⁵⁶ Čl. 10., st. 1. i 2. Zakona o sportu.

neto iznosu većem od 10.000,00 eura godišnje.⁵⁷ Ovdje se više nećemo baviti daljnjim stavcima navedenog članka koji uređuju pitanje samostalne sportske djelatnosti iz razloga što je predmet ovoga rada radnopravni status. U tom smislu, ključan je čl. 11. Zakona o sportu jer isti uređuje ugovorni odnos i status sportaša. Stavak 1. navedenog članka ističe da se na profesionalne sportaše koji imaju sklopljen ugovor o radu ne primjenjuju odredbe općeg propisa o radnim odnosima, dakle Zakona o radu, a koje reguliraju pitanje ugovora o radu na određeno vrijeme, prestanak ugovora o radu, otkazni rok i otpremninu, raspored radnog vremena te način korištenja odmora i dopusta. Dakle, Zakon o sportu je u čl. 11. stavku 1. derogirao pojedine odredbe Zakona o radu kada je riječ o profesionalnim sportašima, i to samo onima koji imaju zaključen ugovor o radu sa svojim poslodavcem, klubom. Svakako da je profesionalno bavljenje sportom specifična djelatnost, i to takva djelatnost koja se ne može uklopiti u takozvani klasični radni odnos sa svojim pravima i obvezama. Naravno da bi bolje pozitivnopravno uređenje bilo u slučaju kada bi isključenje od primjene određenih odredbi Zakona o radu bilo u samom Zakonu o radu, kao u slučaju ugovora na određeno vrijeme za sezonske poslove⁵⁸, rada na izdvojenom mjestu rada i rada na daljinu⁵⁹, odnosno posebnim kategorijama radnika uređenih člankom 88. Zakona o radu. Upravo je sadržaj članka 88. Zakona o radu mjesto gdje bi se profesionalnim sportašima trebalo urediti odgovarajuću primjenu radnog zakonodavstva uz uvažavanje specifičnosti sportske djelatnosti.

S druge strane, u stavku 2. članka 11. Zakona o sportu navedeno je da drukčiji način određivanja pitanja iz stavka 1. članka 11., a na koje se ne primjenjuju odredbe općeg propisa o radnim odnosima, sportaš mora ugovoriti s poslodavcem. Navedena odredba nije ni pravno ni nomotehnički valjano napisana i zasigurno će dovesti do problematične primjene u praksi. Nije dopustivo da sportaš (radnik) i klub (poslodavac) svojim ugovorom o radu mogu uređivati neka pitanja koja mogu biti uređena jedino zakonom ili eventualno kolektivnim ugovorom. No, ovdje se ne spominje kolektivni ugovor, već pojedinačni ugovor o radu. Osobito je sporno da je ovakvo uređenje protivno sadržaju Direktive vijeća 1999/70/EZ od 28. lipnja 1999. o Okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme koji su sklopili ETUC, UNICE i CEEP.⁶⁰

⁵⁷ Čl. 10., st. 3. Zakona o sportu.

⁵⁸ Čl. 12., st. 11. Zakona o radu, Narodne novine, br. 93/2014, 127/2017, 98/2019, 151/2022, dalje u tekstu: Zakon o radu.

⁵⁹ Čl. 17. – 17.c. Zakona o radu.

⁶⁰ Consolidated text: Council Directive 1999/70/EC of 28 June 1999 concerning the framework agreement on fixed-term work concluded by ETUC, UNICE and CEEP, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/1999/70/1999-07-10> (12. 3. 2023.).

Predmetni članak u sljedećim stavcima pak uređuje druga važna pitanja statusa sportaša, koja nisu toliko važna za pitanje radnopravnog statusa, ali su važna zbog negativne prakse koja je bila ili još uvijek jest prisutna u sustavu sporta. Tako je uvedena obveza da se ugovor i dodatak ugovoru o radu zaključen između sportaša i sportskog kluba evidentira i pohranjuje u nacionalnom sportskom savezu u skladu s propisima nacionalnog sportskog saveza.⁶¹ Zanimljivo je da bi i navedena odredba svoje mjesto zapravo trebala naći u Zakonu o radu, a ne onome koji uređuje pitanje sporta u RH, jer sličnu odredbu imamo za ugovore o radu pomoraca i radnika na pomorskim ribarskim plovilima za koje Zakon o radu propisuje obvezu registracije ugovora pri upravnom tijelu županije odnosno Grada Zagreba u djelokrugu kojega je obavljanje povjerenih poslova državne uprave koji se odnose na poslove rada, a ministar nadležan za rad pravilnikom propisuje postupak registracije i sadržaj registra.⁶² U slučaju sportaša, nacionalnom sportskom savezu dana je javna ovlast evidentiranja i pohrane ugovora o radu.

Nadalje, u nastavku dajemo pregled odredbi koje svakako predstavljaju kvalitetni iskorak novog Zakon o sportu. Naime, Zakon ističe da nije dopuštena odredba akta nacionalnog sportskog saveza koja valjanost ugovora uvjetuje potvrdom nacionalnog sportskog saveza te nije dopuštena odredba akta nacionalnog sportskog saveza ili sportskog kluba kojom se sportašu nameće obveza prihvaćanja ponude sportskog kluba na zaključenje novog ugovora, koja predstavlja prijetnju suspenzijom u slučaju neprihvaćanja ponude ili nameće plaćanje bilo kakve naknade osim članarine. Također, svaka odredba ugovora zaključenog između sportaša i sportskog kluba kojom se sportašu nameće obveza prihvaćanja ponude sportskog kluba na zaključenje novog ugovora ili predstavlja prijetnju suspenzijom u slučaju neprihvaćanja ponude ništetna je, kao i svaka odredba iz ugovora zaključenog između sportaša i sportskog kluba kojom se jedna ugovorna strana stavlja u povoljniji položaj na način da isključivo o njezinoj volji ovisi produljenje ugovora ili sklapanje novoga ugovora.⁶³ Osim toga, nije dopuštena odredba akta nacionalnog sportskog saveza kojom se prigodom prelaska sportaša amatera koji zadržava amaterski status iz jednoga sportskog kluba u drugi traži isplata naknade za prijelaz, a ništetna je odredba ugovora zaključenog između sportaša i sportskog kluba kojom se prigodom prelaska sportaša amatera koji zadržava amaterski status iz jednoga sportskog kluba u drugi traži isplata naknade za prijelaz. No, prethodno navedene odredbe ne primjenjuju se na naknadu za razvoj i usavršavanje i druge

⁶¹ Čl. 11., st. 3. Zakona o sportu.

⁶² Čl. 14., st. 7. i 8. Zakona o radu.

⁶³ Čl. 11., st. 4. – 7. Zakona o sportu.

oblike nagrađivanja sportskog kluba za razvoj sportaša koju propisuje međunarodni sportski savez ili nacionalni sportski savez, u slučaju kada sportaš stječe profesionalni status^{64,65}

No, posljednja dva stavka čl. 11. Zakona o sportu sadržavaju zanimljivo uređenje važno za pitanje primjene radnog prava u sportu. Tako je utvrđeno da se naknada koja predstavlja nagradu za ostvareni sportski rezultat ekipe i/ili profesionalnog sportaša na temelju redovitog obavljanja sportske djelatnosti za koju sportaš prima plaću smatra stimulativnim dijelom plaće.⁶⁶ Navedeno je pitanje osobito važno s aspekta oporezivanja dohotka sportaša, a iz perspektive radnog prava apsolutno je jasno da je riječi o nagradi sportašu za "radnu uspješnost", za što i postoji stimulativni dio plaće kao jedan od dijelova plaće, i to kao dodatak na osnovnu plaću.⁶⁷

Posljednji stavak 12. predmetnog članka izgledno će u praksi stvarati probleme u primjeni. Naime, utvrđeno je da se u slučaju stečaja kluba ili u slučaju spora vezanog uz izvršenje obveza iz ugovora sklopljenog sa sportašem koji djelatnost obavlja kao samostalnu sportsku djelatnost smatra da je sa sportašem sklopljen ugovor o radu. Time je stečajnom sudu i sucu, kao i u svim drugim slučajevima kada će se odlučivati o sporu u svezi s izvršenjem obveze iz ugovora, što je vrlo široka formulacija, dana obveza utvrđivati da je neki zaključeni ugovor o profesionalnom igranju koji su dobrovoljno zaključili igrač i klub te su upravo tu vrstu ugovora izabrali umjesto ugovora o radu, zapravo steći status ugovora o radu jer je došlo do stečaja kluba ili je jednostavno došlo do npr. neispunjavanja plaćanja ugovorene naknade od strane kluba. Ovdje moramo istaknuti da se je Vrhovni sud RH u predmetu posl br. Revd 3379/2021 dopustio reviziju protiv rješenja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske poslovni

⁶⁴ Primjerice naknada za treniranje iz čl. 20. (*Naknada za treniranje plaća se klubu/klubovima koji su trenirali igrača: (1) kad je igrač po prvi put registriran kao profesionalac, i (2) prilikom svakog transfera profesionalca do kraja kalendarske godine u kojoj je navršio 23 godine. Obveza plaćanja naknade za treniranje nastaje bez obzira je li transfer obavljen tijekom ili na kraju igračevog ugovora. Odredbe u vezi naknade za treniranje utvrđene su u Dodatku 4 ovog Pravilnika. Načela u vezi naknade za treniranje ne primjenjuju se na ženski nogomet.*) ili mehanizam solidarnosti iz čl. 21. (*Ako je profesionalac transferiran prije isteka svog ugovora, svaki klub koji je dao doprinos njegovom obrazovanju i treniranju prima dio naknade koja je plaćena njegovom dosadašnjem klubu (solidarni doprinos). Odredbe u vezi solidarnih doprinosa utvrđene su u Dodatku 5 ovog Pravilnika.*) FIFA Pravilnika o statusu i transferima igrača, https://hns-cff.hr/files/documents/26369/FIFA%20Regulations%20on%20the%20Status%20and%20Transfer%20of%20Players,%20October%202022_16.11.2022_HR.pdf (10. 2. 2023.).

⁶⁵ Čl. 11., st. 8. – 9. Zakona o sportu.

⁶⁶ Čl. 11., st. 11. Zakona o sportu.

⁶⁷ Čl. 90., st. 4. Zakona o radu.

broj PŽ-1647/2021-2 od 13. travnja 2021.⁶⁸ Vrhovni sud RH je u obrazloženju naveo da su naznačena pitanja “važna za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, kao i za razvoj prava kroz sudsku praksu, u smislu odredbe čl. 385.a. st. 1. ZPP”. Naime, kako prepoznaje Vrhovni sud RH, “riječ je o pitanjima o kojima nema prakse revizijskog suda, a o pitanju pravnog statusa profesionalnih nogometaša je Sud Europske unije zauzeo jasno shvaćanje u presudi broj C-415/93 od 15. prosinca 1995., u predmetu *Bosman*, (tumačeći odredbu čl. 48., 85. i 86. Ugovora o EEZ-i), prema kojemu se profesionalni igrači imaju smatrati radnicima. Nadalje je Sud Europske unije u presudi broj C-232/09 od 11. studenog 2010., u predmetu *Danosa*, zauzeo shvaćanje o tome da se status radnika u smislu Direktive Vijeća 92/85/EEZ od 19. listopada 1992. procjenjuje prema tome da li se ugovorena djelatnost provodi kroz neko vrijeme pod vodstvom ili nadzorom drugog tijela, te tvrtke i prima li ta osoba naknadu za svoje aktivnosti”. Podredno, Vrhovni sud RH napominje da “iako to samo po sebi nije dovoljan razlog za dopuštenje revizije, da su u praksi prvostupanjskih trgovačkih sudova profesionalni igrači i treneri različito pravno kvalificirani u predstečajnim postupcima. Tako su, primjerice, u predstečajnom postupku nad NK Osijek u predmetu Stpn-215/14 i predstečajnom postupku nad HNK Cibalia u predmetu Stpn-36/15, rješenjem Trgovačkog suda u Osijeku profesionalni igrači i treneri svrstani u posebnu grupu vjerovnika kojima se dužnik obvezao isplatiti potraživanje u 100 % iznosu”.

Intencija Zakona o sportu je u ovom dijelu, a u svezi zaštite sportaša, apsolutno jasna jer ako profesionalni sportaši nemaju status radnika, njihova potraživanja nisu zaštićena višim isplatnim redom, već bivaju izjednačeni s bilo kojim drugim vjerovnikom nižeg isplatnog reda i vjerojatno se zbog manjka imovine kluba nikada neće naplatiti iz stečajne mase, a kako nemaju status

⁶⁸ Vrhovni sud RH, predstečajni postupak stečajnog dužnika RNK Split s.d.d. po prijedlogu vjerovnika Santiago Herman Villafane i Ivana Jukića, posl. br. Revd 3379/2021, od 19. srpnja 2022. Revizija je dopuštena radi dva pravna pitanja:

“1. Treba li vjerovnicima – profesionalnim nogometašima i trenerima nogometnog kluba RNK Split u predstečajnom postupku koji se vodi protiv nogometnog kluba priznati status zaposlenika na čije tražbine po čl. 66. Stečajnog zakona ne utječe otvaranje predstečajnog postupka, te ih svrstati u posebnu skupinu vjerovnika za glasovanje, kojima bi se u cijelosti priznala i namirila njihova potraživanja prema odredbi čl. 308. st. 2. Stečajnog zakona.

Odnosno

2. Treba li profesionalnim nogometašima priznati status radnika u nogometnim klubovima nad kojima se pokreće predstečajni ili stečajni postupak, s obzirom na to da je osnovna značajka radnog odnosa da osoba u određenom razdoblju obavlja usluge za i pod vodstvom druge osobe, u zamjenu za koju prima naknadu, bez obzira na formalnu kategorizaciju tih osoba kao samozaposlene prema nacionalnom pravu?”

radnika, ne mogu se niti koristiti pravima iz Zakona o osiguranju radničkih tražbina.⁶⁹ Kako je odluka Vrhovnog suda RH donesena prije stupanja na snagu Zakona o sportu, izgledno je da će se Vrhovni sud u svojoj odluci zasigurno pozvati na predmetni stavak 12., čl. 11. Zakona o sportu, pogotovo što smo do sada, kako i sam Vrhovni sud RH ističe, imali neujednačenu sudsku praksu, odnosno neki su vjerovnici bili stavljeni u neravnopravan položaj. Ipak, navedena odredba Zakona o sportu vrlo je sporna, pogotovo jer bi se radnopravni odnos profesionalnih sportaša (nogometaša) i klubova trebao jasno urediti Zakonom, a ne da se samo u slučaju stečaja ili predstečajnog postupka sportašima priznaje radnopravna zaštita.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Očekivalo se da će novi Zakon o sportu donijeti taj važan iskorak u uređivanju odnosa sportaša s njihovim klubovima i odgovarajućem valoriziranju tog odnosa kao isključivo radnog odnosa kada je riječ o profesionalnim sportašima, barem u ekipnim sportovima. No, Zakonom je ostala otvorena mogućnost da sportaši i klubovi i dalje mogu radije izabrati ugovor o profesionalnom igranju, koji nije ugovor o radu. S druge strane, i sam je Zakon o sportu priznao da je ugovor o profesionalnom igranju zapravo ugovor o radu jer je u slučaju otvaranja stečaja kluba ili spora kluba i igrača u svezi s kršenjem obveze iz ugovora utvrdio da će se smatrati da je sklopljen ugovor o radu. Ova razina pravne nesigurnosti zasigurno nije dobra i ne pridonosi zaštiti sportašica i sportaša. S druge strane, potpuno je izostalo pitanje zaštite prava sportašica, kao i sportaša u svezi s roditeljskim odnosom odnosno roditeljskim pravima. Naime, FIFA je svojim propisima, kao prvi svjetski sportski savez, propisala i tu razinu zaštite za sportašice⁷⁰, no navedena se pravila odnose samo na nogomet. U ostalim

⁶⁹ Zakon o osiguranju radničkih tražbina, Narodne novine, br. 70/2017, 18/2023.

⁷⁰ FIFA Pravilnik o statusu i transferima igrača, *op. cit.*, čl. 18 quater. Navedeni članak štiti valjanost i postojanje ugovora s klubom u slučaju da igračica zatrudni ili se koristi svojim majčinskim pravima, štiti igračicu u slučaju da klub zbog okolnosti trudnoće ili korištenja roditeljskih i roditeljskih prava jednostrano raskine ugovor te nameće sankcije klubu u takvom slučaju, a posebno je važno istaknuti da jamči igračici da se može nastaviti baviti sportom sve dok liječnik ne odredi suprotno zbog zaštite njezina i zdravlja nerođenog djeteta, kao i pravo na obavljanje drugih poslova za klub ako je moguće iz razloga što liječnik smatra da za igračicu ili dijete nije sigurno da može nastaviti sa sportskim aktivnostima, zatim utvrđuje pravo na samostalno određivanje datuma korištenja roditeljnog dopusta (u skladu s mišljenjem liječnika) te pravo povratka na svoje "radno mjesto" nakon završetka roditeljnog dopusta.

sportovima ne nalazimo takav pravni okvir. U Hrvatskoj sportašice u slučaju trudnoće ili u razdoblju nakon porođaja ostaju bez ugovora kao i bez bilo kakve druge razine zaštite, što je nedopustivo.⁷¹

Zaključno možemo reći da se nismo puno pomaknuli od početka u ovih desetak godina. Osim toga, daleko smo još od otvaranja pitanja koja su u drugim državama važna tema, poput “zviždača” u profesionalnom nogometu ili kršenja obveza iz ugovora o radu sportaša korištenjem društvenih mreža.⁷² Ostaje nam i dalje nadati se kvalitetnijem uređenju, usklađenom s pravnom stečevinom EU-a i uređenih pravnih poredaka kojima trebamo težiti. Sportske uspjehe imamo, nadajmo se da ćemo što prije imati i kvalitetan pravni okvir.

LITERATURA

Knjige, članci i studije

- Bilić, A.; Smokvina, V., *Radnopravni status profesionalnih sportaša*, u: Kačer, H. et al. (ur.), *Sportsko pravo*, Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, Split, 2018., str. 475 – 518.
- Bilić, A.; Smokvina, V., *Ugovori između profesionalnih nogometaša i klubova – ugovori radnog ili građanskog prava?*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 49, br. 4, 2012., str. 831 – 862.
- Calciano M. C., *Diritto dello Sport*, Giuffrè Editore, Milano, 2010.
- Colucci, M.; Candela, G.; Civale, S.; Coni, A.; Rapacciuolo, D., *Sports Law in Italy*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022.
- De Dios Crespo Perez, J., *Sports Law in Spain*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022.
- De Weger, F., *The Jurisprudence of the FIFA Dispute Resolution Chamber*, Springer, Asser Press, The Hague, 2016.
- Evald, J.; Halgreen, L., *Sports Law in Denmark*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022.
- FIFPro & University of Manchester, *FIFPro 2016 Global Employment Report: Working Conditions in Professional Football*, 2016., <https://fifpro.org/media/xdjhlwb0/working-conditions-in-professional-football.pdf> (8. 3. 2023.)

⁷¹ Sesvečan, A. M.; Smokvina, V., *Radni i socijalnopravni status sportašica u Republici Hrvatskoj*, Informator: instruktivno-informativni list za ekonomska i pravna pitanja, vol. X, br. 6668, 2021., str. 20 – 23.

⁷² Sen Gupta, D.; Sarathy, G.; Skinner, L., *Employment Law and Football*, u: De Marco, N. (ur.), *Football and the Law*, Bloomsbury Publishing, London, New York, Dublin, 2022., str. 107 – 108.

- Gardiner, S., *Sports Law in UK*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2014.
- James, M., *Sports Law*, Palgrave Law Master, London, 2017.
- Marmayou, J.-M., *Sports Law in France*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2019.
- Mavromatis, A., *Sports Law in Greece*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2018.
- Mittag, J.; Seltmann, M.; Fiege, L.; O'Leary, L.; Zembura, P.; Haas, L.; Santos, T.; Smokvina, V.; Tomczyk, P.; Lämmer, M.; Schadwinkel, S., *Good Governance in the Employment Relations of Athletes in Olympic Sports in Europe: Understanding – Evaluating – Improving*, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, Rijeka, 2022.
- Mitten, M. J.; Davis, T.; Osborne, B.; Duru, N. J., *Sports Law*, Wolters Kluwer, New York, 2021.
- O'Leary L., *Employment and Labour Relations Law in the Premier League, NBA and International Rugby Union*, Springer, Asser Press, The Hague, 2017.
- Podlipnik, J., *Sports Law in Slovenia*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022.
- Reissner, G.; Windisch, N., *Sports Law in Austria*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022.
- Sen Gupta, D.; Sarathy, G.; Skinner, L., *Employment Law and Football*, u: De Marco, N. (ur.), *Football and the Law*, Bloomsbury Publishing, London, New York, Dublin, 2022., str. 91 – 108.
- Sesvečan, A. M.; Smokvina, V., *Radni i socijalnopravni status sportašica u Republici Hrvatskoj*, Informator: instruktivno-informativni list za ekonomska i pravna pitanja, vol. X, br. 6668, 2021., str. 20 – 23.
- Smokvina, V., *Employment Relationships at National Level: Croatia*, u: Colucci, M.; Hendrickx, F. (ur.), *Regulating Employment Relationships in Professional Football – A Comparative Analysis*, Sports Law and Policy Centre, Salerno, 2014., str.73 – 100.
- Smokvina, V., *Implementacija Sporazuma o minimalnim zahtjevima za standardni ugovor igrača u profesionalnom nogometu s naglaskom na hrvatski sport*, Pravo u gospodarstvu, vol. 53, br. 6, 2014., str. 1225 – 1250.
- Smokvina, V., *Is there a need for a change in the legal (labour) status of professional sportspeople in Croatia?*, u: Siekmann, R. C. R.; Parrish, R.; Smokvina, V.; Bodiroga-Vukobrat, N.; Sander, G. G. (ur.), *Social Dialogue in Professional Sports – On some Topics about European Sports Law – Emphasis on “old and new EU Member States”*, Shaker Verlag, Aachen, 2013., str. 209. – 230.

- Smokvina, V., *New issues in Labour Relationships in Professional Football: Social Dialogue, Implementation of the First Autonomous Agreement in Croatia and Serbia and the new Sports Labour Law Cases*, *The International Sports Law Journal*, vol. 15, br. 3-4, 2015., str. 1 – 13., doi: <https://doi.org/10.1007/s40318-015-0086-4>.
- Smokvina, V., *Sports Law in Croatia*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2022.
- Smokvina, V.; Ribarić Smokvina, P., *Profesionalni sport u Republici Hrvatskoj za vrijeme Covid-19 krize – Od prijetnje do prilike za bolji status profesionalnih sportaša*, *Pravni vjesnik*, vol. 37, br. 2, 2021., str. 137 – 165., doi: <https://doi.org/10.25234/pv/12899>.
- Vieweg, K.; Krause, A., *Sports Law in Germany*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2013.

Pravni izvori

- Consolidated text: Council Directive 1999/70/EC of 28 June 1999 concerning the framework agreement on fixed-term work concluded by ETUC, UNICE and CEEP, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/1999/70/1999-07-10> (12. 3. 2023.)
- Nacionalni program športa 2019. – 2026., *Narodne novine*, br. 69/2019.
- Zakon o delovnih razmerjih, *Uradni list Republike Slovenije*, br. 21/2013, 78/2013 – popr., 47/2015 – ZZSDT, 33/2016 – PZ-F, 52/2016, 15/2017 – odl. US, 22/2019 – ZPosS, 81/2019, 203/2020 – ZIUPOPDVE, 119/2021 – ZČMIS-A, 202/2021 – odl. US, 15/2022 in 54/22 – ZUPŠ-1.
- Zakon o osiguranju radniških tražbina, *Narodne novine*, br. 70/2017, 18/2023.
- Zakon o radu, *Narodne novine*, br. 93/2014, 127/2017, 98/2019, 151/2022.
- Zakon o sportu, *Narodne novine*, br. 71/2006, 150/2008, 124/2010, 124/2011, 86/2012, 94/2013, 85/2015, 19/2016, 98/2019, 47/2020, 77/2020, 133/2020.
- Zakon o sportu, *Narodne novine*, br. 141/2022.
- Zakon o športu, *Uradni list Republike Slovenija* br. 29/2017, 21/2018 – ZNOrg, 82/2020 in 3/2022 – ZDeb.
- FIFA Pravilnik o statusu i transferima igrača, https://hns-cff.hr/files/documents/26369/FIFA%20Regulations%20on%20the%20Status%20and%20Transfer%20of%20Players,%20October%202022_16.11.2022_HR.pdf

Pravilnik o statusu igrača i registracijama (Hrvatski nogometni savez), <https://hns-cff.hr/files/documents/25799/Pravilnik%20o%20statusu%20igra%C4%8Da%20i%20registracijama%202022.pdf>

Mrežni izvori

European Commission, *Employment and Decent Work: What is Decent Work?*, [https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/sustainable-growth-and-jobs/employment-and-decent-work_en#:~:text=The%20International%20Labour%20Organization%20\(ILO,employment%20and%20safe%20working%20conditions](https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/sustainable-growth-and-jobs/employment-and-decent-work_en#:~:text=The%20International%20Labour%20Organization%20(ILO,employment%20and%20safe%20working%20conditions) (02.02.2023.)

Eurofound, *Regulating minimum wages and other forms of pay for the self-employed*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022., https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef22064en.pdf (02.02.2023.)

FIFPRO, *World Leagues Forum and FIFPRO establish global employment relations structure in professional football*, <https://fifpro.org/en/who-we-are/what-we-do/foundations-of-work/fifpro-and-world-leagues-forum-establish-global-employment-relations-structure-in-professional-football/> (11.12.2022.).

ILO, *Decent Work Indicators, What Makes Work Decent and How to Measure It*, https://www.ilo.org/integration/themes/mdw/WCMS_189392/lang-en/index.htm (2. 2. 2023.)

ILO, *Decent work in the world of sport*, Geneva, 2019., https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/meetingdocument/wcms_728119.pdf (10. 12. 2022.)

ILO, *Maritime Labour Convention 2006*, <https://www.ilo.org/global/standards/maritime-labour-convention/lang-en/index.htm> (2. 12. 2022.).

ILO welcomes discussions on decent work in the professional football sector, https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/news/WCMS_865472/lang-en/index.htm (12. 12. 2022.).

Ministarstvo turizma i sporta RH, Registar profesionalnih sportskih klubova, <https://mint.gov.hr/istaknute-teme-sport/profesionalni-sportski-klubovi/registar-profesionalnih-sportskih-klubova/21766> (10. 3. 2023.)

Službena stranica FIFPro-a, <https://fifpro.org/en/> (5. 1. 2023.).

Službena stranica Hrvatske udruge profesionalnih sportaša, <http://hups-ceaa.hr/> (5. 1. 2023.)

Rješenje Vrhovnog suda RH u predmetu posl br. Revd 3379/2021, od 19. 7. 2022.

Summary

Vanja Smokvina*

PROFESSIONAL ATHLETES AND THE SPECIAL NATURE OF THEIR LABOUR RELATIONS IN SUPPORT OF THE DEBATE ON THE SPORTS ACT

Croatia is known for the great successes of its athletes. Such successes and great results, however, are not accompanied by an adequate legal framework. This applies first and foremost to the regulation of the contractual relationship of professional athletes with their clubs. Although it has long been accepted in all regulated legal systems that professional athletes enjoy protection under labour and social security law, Croatia has not taken the urgently needed step forward even with the new Sports Act. In addition, EU member states, with the support of the International Labour Organisation and sport governing bodies, are taking steps to extend labour and social security law protection to athletes from individual sports, not just team sports. The paper also includes a comparative analysis of the regulations of individual EU Member States and an analysis of the relevant provisions of the Sports Act.

Keywords: professional athletes; employment relationship; sport; Croatia; EU; Sports Act

* Vanja Smokvina, Ph. D., Associate Professor, Faculty of Law, University of Rijeka, Hahlić 6, 51000 Rijeka; vanja.smokvina@pravri.uniri.hr; ORCID ID: orcid.org/0000-0002-1527-7921